

Sätt stopp för nätjättarnas övervinster

Svenska Dagbladet den 20 december 2016

I torsdags lät samordnings- och energiminister Ibrahim Baylan meddela att han i dag tisdag kommer att föreslå att elnätsregleringen bör utredas för att förhindra nätbolagens övervinster. Detta beslut är välkommet, om än senkommet.

Den 13 december beslutade förvaltningsrätten att nätbolagen får rätt mot Energimarknadsinspektionen vad gäller tolkningen av hur kapitalkostnaderna för elnätsverksamhet ska beräknas. Detta är en oroande utveckling, och visar återigen att Energimarknadsinspektionen inte förmått utforma en tillräckligt tydlig regleringsmodell för att skydda kunderna från höjda avgifter. Och detta samtidigt som de stora nätägarna redan i nuläget är mycket lönsamma, med Vattenfall, Ellevio och Eon i spetsen. När Fortum -våren 2015 sålde sina elnät till Ellevio för 61 miljarder kronor (motsvarande 70 000 kronor per kund) var detta en signal att den nuvarande regleringen är för släpphänt gentemot de stora nätbolagen. Av de tio största nätbolagens rörelsevinst på 8,7 miljarder kronor år 2015, lämnade nio av dessa sammantaget ut hela 6,8 miljarder kronor i koncernbidrag till moderbolagen, enligt en granskning av ATL, Lantbrukets affärstidning.

I Sverige, liksom i nästan alla andra länder, är nätavgifterna reglerade. Utan reglering med avgiftstak skulle nätägarna kunna ta ut mycket höga avgifter, eftersom kunderna är bundna till lokala nätägare som har monopol inom sitt geografiska område.

I debatten hävdas det ofta att kapitalkostnaden är en knäckfråga i beräkningen av avgiftstaket. Detta är en sanning med modifikation, eftersom en stor del av kostnaderna är arbetskostnader, exempelvis administration och underhåll av näten. Då det finns betydande stordriftsfördelar inom eldistribution, blir kostnaderna per kund lägre ju fler kunder man har.

I en ny forskningsstudie visar jag att Eon och Ellevio på grund av stordriftsfördelar kunde skära ner på arbetskostnaderna i sina nät med i genomsnitt 20 procent under 2003–2011 i jämförelse med likvärdiga kommunala elnät. Den nuvarande regleringen tar dock inte hänsyn till stordriftsfördelarna, vilket är en anledning till att de stora nätägarna kan plocka ut höga vinster. Dessutom kontrollerar dessa bolag även de överliggande näten (de så kallade regionala transmissionsnäten), och regleringen tar inte heller hänsyn till de kostnadsbesparingar som uppkommer när samma ägare kontrollerar både distribution och transmission inom samma geografiska område.

Å ena sidan är det naturligt att Energimarknadsinspektionen inte vill koppla avgiftstaket till antalet kunder, eftersom det skulle minska små nätägares incitament att gå samman. På lång sikt är det mer samhällsekonomiskt lönsamt när flera mindre nätägare koordinerar driften av sina nät. Att i detta läge "straffa" kommunerna genom att sänka avgiftstaket vore kontraproduktivt. Å andra sidan är det förvånansvärt få av de små nätägarna som genomfört sammanslagning av sina elnät, vilket tyder på att det kan finnas fler morötter för att främja fusioner.

En annan aspekt som bör beaktas vid utformningen av regleringen är de resurser som de stora bolagen kan spendera på lobbying och juridisk expertis. Eon är världens största privata

energikoncern. Borealis (som kontrollerar 50 procent av Ellevio) är ett enormt stort företag, som äger allt från kärnkraftverk i Kanada och eldistribution i Finland till olje-ledningar i USA. Dessa bolag har stor vana att förhandla med regeringar och regleringsmyndigheter, mot vilka energimarknadsinspektionens resurser står sig slätt.

Minsta otydlighet i regleringen spelar de stora bolagen i händerna. Det är därför viktigt att regleringen ger så lite spelrum som möjligt för godtyckliga tolkningar.

Alternativet är att begränsa nätägarnas möjligheter att överklaga energimarknadsinspektionens beslut, vilket naturligtvis inte är önskvärt ur ett rättssäkerhetsperspektiv. Om inte regleringen ändras finns det risk att vinster slussas ut till utländska bolag, på de svenska konsumenternas bekostnad.

Erik Lundin